

БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ: СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ ЗМІСТУ Й РЕАЛІЗАЦІЇ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ

Любченко Надія Василівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри менеджменту освіти та права
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»,
м. Київ, Україна

Козенко Роман Володимирович,
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри менеджменту освіти та права
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»,
м. Київ, Україна

Імплементация державної політики щодо безбар'єрності в різних сферах діяльності є важливим напрямом розвитку сталого українського суспільства. Як зазначають дослідники на основі проведеного аналізу позитивного досвіду європейських країн у питаннях безбар'єрності в контексті курсу України на європейську інтеграцію, «необхідність створення безбар'єрного середовища підкреслена на рівні законодавства ЄС загалом (Директиви та Регламенти), а також на рівні кожної окремої європейської країни (Стратегічні Програми та Плани розвитку). В Україні цей процес у правовому полі вже запущено, що, безперечно, є великим плюсом для подальшої розбудови справедливого середовища, доступного для всіх» [1].

У 2021 році затверджено Національну стратегію із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, метою якої є «створення безперешкодного середовища для всіх груп населення, забезпечення рівних можливостей кожній людині реалізовувати свої права, отримувати послуги на рівні з іншими шляхом інтегрування фізичної, інформаційної, цифрової, соціальної та громадянської, економічної та освітньої безбар'єрності до всіх сфер державної політики». Поняття «безбар'єрність» у зазначеному нормативному документі визначено як «загальний підхід до формування та імплементації державної політики для забезпечення безперешкодного доступу всіх груп населення до різних сфер життєдіяльності» [2].

Стратегічний напрям впровадження в Україні безбар'єрного простору потребує комунікаційного супроводу з метою формування громадської думки на підтримку. З цією метою розроблена Комунікаційна стратегія з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. У названій стратегії зазначено, що дослідження щодо знання терміну «безбар'єрність» в країні показало таке: «...знають термін 43%, не знають термін 57%, не готові діяти для впровадження безбар'єрності 39%, з них: 31% – розділяють цінності безбар'єрності, 8% – не розділяють безбар'єрності» [3]. Як зазначили учасники засідання Експертної ради з комунікацій

безбар'єрності при Міністерстві культури та інформаційної політики України 26 березня 2024 р. за участю радниці–уповноваженої з питань безбар'єрності Тетяни Ломакіної, членів Експертної ради, представників міністерств та інших ЦОВВ, відповідальних з питань комунікацій/безбар'єрності, «стратегічна ціль Комунікаційної стратегії – забезпечення широкої обізнаності та розуміння цільовими аудиторіями суспільної цінності безбар'єрності. Це має призвести до зміни поведінки як на побутовому рівні (розуміння прав і власних потреб та потреб оточуючих, отримання користувачького досвіду), так і на громадянському – у напрямі активної підтримки розвитку ініціатив безбар'єрності як однієї з ключових державних політик на рівні своїх громад [4].

Важливими є методичні рекомендації з питань формування безбар'єрності на робочому місці в органах місцевого самоврядування та державної влади, які у країні розробляються і реалізуються. Зокрема наказом НАДС від від 04 квітня 2023 р. затверджені Методичні рекомендації з питань формування безбар'єрності на робочому місці в органах місцевого самоврядування, які визначають конкретні шляхи інтеграції принципів безбар'єрності в організаційну культуру органів влади, методологію проведення опитування та опрацювання його результатів, а також орієнтовний перелік запитань опитування щодо визначення стану безбар'єрності на робочому місці, рекомендовану послідовність дій служби управління персоналом під час здійснення комунікаційної підтримки проведення опитування з визначення стану безбар'єрності на робочому місці тощо [5].

Напрямок 5 Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року під назвою «Освітня безбар'єрність» визначає візію – створені рівні можливості та вільний доступ до освіти, зокрема освіти протягом життя, а також здобуття іншої професії, підвищення кваліфікації та опанування додаткових компетентностей. У Стратегічному плані діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року визначений пріоритет «Підтримка та супровід осіб з особливими освітніми потребами», який передбачає ключові результати, а саме:

- «Точка дотику» – Державна програма навчання психолого-педагогічного супроводу ветеранів, які втратили зір унаслідок війни.
- Національна стратегія інклюзивного навчання: розроблення та затвердження Національної стратегії інклюзивного навчання, розроблення плану дій до неї.
- Портал «Освіта для ветеранів»: створення умов для адаптації ветеранів війни до цивільного життя через залучення до набуття нових навичок та компетенцій, створення сприятливого середовища, у якому ветерани війни можуть знаходити соціальну підтримку, спілкування та розуміння, поліпшувати соціальні зв'язки та взаємодіяти в суспільстві завдяки участі в освітніх заходах.
- Концепція трансформації спеціальної освіти: розроблення та затвердження плану дій до неї.
- Державна установа «Школа супергероїв»: забезпечення освітніх послуг для дітей, які перебувають на стаціонарному лікуванні або реабілітації в закладах охорони здоров'я [6].

З урахуванням цього та актуальності всіх напрямів Національної стратегії щодо формування фізичної, інформаційної, цифрової, соціальної та громадянської, економічної та освітньої безбар'єрності для всіх груп населення, кафедрою менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти (ЦПО) ДЗВО «Університет менеджменту освіти» у системі післядипломної освіти в межах теми наукового дослідження ЦПО «Трансформація професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти» (реєстраційний номер УкрІНТЕІ 0120U104637, дата реєстрації 30.10.2020 р.) забезпечується проведення курсів підвищення кваліфікації державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, керівників, педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної), вищої, післядипломної освіти. Тому у післядипломній освіті маємо у змісті, формах, технологіях навчальної, методичної, наукової та організаційної роботи проводити системну інтеграцію визначених напрямів реалізації безбар'єрності із таких завдань [3]: 1) мотивація до самореалізації власних прав і свобод людей різних суспільних груп через системну комунікацію рішень щодо подолання бар'єрів; 2) допомога у формуванні в суспільстві активної спільноти людей, яка розуміє важливість досягнення безбар'єрності для спільного добробуту, а також – володіє необхідною експертизою та інструментами для її успішного впровадження; 3) формування соціальної згуртованості, щоб кожна людина мала можливості для самореалізації незалежно від стану здоров'я, соціального статусу, віку чи статі; 4) презентація України як демократичної країни, де усуваються бар'єри через створення доступних та інклюзивних умов для кожного і кожної. Це передбачає системну роботу щодо формування змісту та науково-методичного забезпечення освітнього процесу із зазначеної проблематики, для чого розроблено та затверджено освітньо-професійні програми та їх складові – модулі/теми: «Безбар'єрність та інклюзивність як загальні підходи до формування та імплементації державної кадрової політики в діяльності органів місцевого самоврядування/органів державної влади», «Менеджмент соціально-педагогічного супроводу осіб з особливими освітніми потребами», «Психолого-управлінська готовність посадових осіб місцевого самоврядування до запровадження політики безбар'єрності в практиці професійної діяльності», «Імплементація державної політики щодо безбар'єрності в діяльності в діяльності органів місцевого самоврядування/органів державної влади», «Нормативно-правове забезпечення та теоретичні основи гендерної рівності в Україні», «Інтегрування фізичної, інформаційної, цифрової, соціальної та громадянської, економічної та освітньої безбар'єрності до всіх сфер державної політики як шлях із створення безбар'єрного простору в Україні» та ін.

Отже, завдання розбудови безбар'єрного середовища та соціальної інклюзії нині, в умовах повномасштабної війни, та в період відбудови не можуть розглядатися з позиції формального підходу до реалізації національних стратегічних документів і рішень. Саме формування соціальної згуртованості у

забезпеченні кожному громадянину нашої держави можливостей для самореалізації незалежно від стану здоров'я, соціального статусу, віку чи статі, є ключовим шляхом у вирішенні окреслених завдань.

Список літератури

1. Наливайко Л. Р., Марценюк Л. В. Безбар'єрна Україна»: проблеми та перспективи. Нове українське право. 2023, № 4. С. 82–93. <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/516> (дата звернення: 14.04.2024).

2. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 15.04.2024).

3. Комунікаційна стратегія з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. *Безбар'єрність: Державна служба якості освіти України*. URL: <https://sqe.gov.ua/gromadskosti/bezbariernist/> (дата звернення: 17.04.2024).

4. Відбулося засідання експертної ради з комунікацій безбар'єрності (29 березня 2024 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/vidbulosya-zasidannya-ekspertnoyi-radi-z-komunikacij-bezbaryernosti> (дата звернення: 18.04.2024).

5. Методичні рекомендації з питань формування безбар'єрності на робочому місці в органах місцевого самоврядування: наказ НАДС від від 04 квітня 2023 р. № 53-23. URL: <https://nads.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-metodychnykh-rekomendatsii-z-pytan-formuvannia-bezbariernosti-na-robochomu-mistsi-v-orhanakh-mistsevoho-samovriaduvannia> (дата звернення: 18.04.2024).

6. Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року. С. 166–173. URL: <https://mon.gov.ua/ua/strategichnij-plan-diyalnosti-mon-do-2027-roku> (дата звернення: 17.04.2024).